

Tussen verzet en terreur

→ Marjolijn van Heemstra: 'Terrorisme heeft veel met verbeelding te maken.'

Foto Kick Smeets/hh

AMSTERDAM

Het RO Theater speelt vanaf morgen in Frascati de laatste voorstellingen van *Bommenneef*, een stuk over terrorisme.

HANS SMIT

Marjolijn van Heemstra (35) haalt een ring van haar vinger. "Het is een mannenpinkring," zegt ze. "Met het familiewapen, een schild met adelaar. Best zwaar. De oom van wie ik hem erfde heette Frans Julius Johan en hij wilde dat de ring naar een naamgenoot ging. Mijn grootmoeder moest daarvoor zorgen, maar zij gaf de ring aan mij. Ik zei nog: 'Ja, maar ik heet niet zo.' 'Als jij een zoon krijgt dan noem je die gewoon Frans Julius Johan en dan is het opgelost,' zei ze. Dat heb ik niet gedaan, haha, mijn zoon heet Eyse!"

De ring leidde tot een theaterstuk: *Bommenneef*. Marjolijn van Heemstra schreef het, en speelt erin, samen met Herman Gillis. Het gaat over de dader van een aanslag op Sinterklaasavond in 1946 op een Nederlander die fout was geweest in de oorlog. De dader was de man van die ring, in de familie Van Heemstra later bekend als *Bommenneef*.

Van Heemstra: "Het plan voor deze voorstelling lag er al tweeënhalve jaar, maar ik draaide eromheen. Wat moest ik nog zeggen over de oorlog? Ik houd meer van onderwerpen die nu spelen. Dus ik stelde het uit, deed nog een voorstelling tussendoor, maar toen we ermee aan de slag gingen, bleek het helemaal anders te liggen dan mij was verteld."

"*Bommenneef* was niet zo'n fris type en het verhaal was ineens nogal actueel geworden. Ik dacht eerder dat die aanslag een soort verlate verzetsdaad was, maar dat was niet het geval. Het was een terroristische aanslag die niets met het verzetswerk van mijn oom te maken had. Hoe dat verhaal in mijn familie een heldenverhaal is geworden, is me echt een raadsel."

"Dat vond ik wel interessant: wat is nou de scheidslijn tussen oorlog en vrede en hoe kan het dat je de ene dag alles mag en de volgende dag strafbaar bent? De twee aanslagen in Parijs, in november vorig jaar, gebeurden midden in ons repetitieproces en toen dacht ik: daar kan ik eigenlijk niet omheen. Het verhaal van *Bommenneef* ontspoort in een gesprek over angst voor terrorisme nu."

In de voorstelling vertel je hoe je die avond in november aan de lijn hangt met een meisje dat doodsbang is omdat er waarschijnlijk een terrorist in haar appartementencomplex zit. Hoe de angst voelbaar is en ook vat op jou krijgt.

"Ik ben geen expert, maar wat ik gelezen heb en wat mij aansprak is dat je bij een aanslag je zowel levens als ruimte verliest, in je hoofd, in de samenleving. Ruimte die vanaf het moment van de aanslag wordt ingevuld door angst. Ik denk dat iedereen die vlak na een aanslag in een volle trein staat, denkt: oh God, daar zou iemand kunnen zitten."

"Terrorisme heeft veel met verbeelding te maken, terroristen willen niet alleen dat wij verliezen lijden, letterlijk, maar ze willen ook dat wij ons angstaanjagende scenario's voorstellen. Dat is hoe je een samenleving ontwricht."

Hebben de aanslagen in Brussel de voorstelling nog beïnvloed?

"Nee, behalve dan dat het nog weer dichterbij komt. De avond na Brussel speelden we in Alkmaar. Dat was wel een bijzondere avond want je voelde dat mensen er helemaal in zaten. Iedereen zat op het puntje van zijn stoel."

Je speelt *Bommenneef* met acteur Herman Gillis. Het is zijn afscheid van toneel. Na 44 jaar.

"Hij is echt van het klassiek theater. Wat ik mooi vind aan Herman: hij kan iets pakken en het is iets! Hij kan dingen betoveren... en ik kan ze eigenlijk alleen maar deconstrueren, of zo. Alles doet ertoe. Tot en met de veters in zijn schoenen."

"Ik zou het Herman nooit durven vertellen, maar ik ben weleens mijn kostuum vergeten tijdens een tournee, dan speel ik gewoon in mijn eigen kleren. Dat heeft ook iets amateuristisch, maar ik vind dat ergens wel leuk, want daardoor voel ik me juist erg aanwezig op de vloer. Ik transformeer niet zoals hij. Ik moet vooral heel dicht bij mezelf blijven, bij de noodzaak van mijn verhaal. We zijn denk ik allebei controlfreaks maar op een compleet tegenovergestelde manier. Die tegenstelling wordt in de voorstelling ook uitgespeeld."

Bommenneef van RO Theater met Marjolijn van Heemstra en Herman Gillis. Di 19 t/m za 23 april in Frascati.